

Afrapportering af projekt:

Bæredygtige Landsbyer i Sønderborg Kommune

Sekretariat for landdistrikter, juni 2015

Indhold

Kapitel 1: Indledning	2
Kapitel 2: Gennemgang af projektets forløb	3
2.1: Fra 2 til 1 bil	4
2.2. Sammen producerer vi energien.....	8
2.3. Sammen nedsætter vi boligernes energiforbrug.....	9
2.5. Sammen gør vi det lettere at få service på landet	14
Kapitel 3: Ændringer i projektet.....	17
Kapitel 4: Erfaringer og afslutning	18
Kapitel 5: Bilag.....	19

Kapitel 1: Indledning

Græsrodderne tager magten i landsbyer

I to landsbyer arbejder ildsjæle hårdt for at skabe en bæredygtig fremtid. Sammen kan beboerne gøre livet på landet meget mere attraktivt, siger Connie Skovbjerg, projektleder i Sønderborg Kommune.

Ordet "sammen" har en helt særlig klang i landsbyerne Dynt-Skelde-Gammelgab og Kær Halvø.

Her går indbyggerne sammen om alt fra at spare på energien til at spise grøntsager og kød fra egne jorde. Ganske som for 100 år siden med den danske andelsbevægelse, hvor landmænd gik sammen om mejerier og slagterier, går ildsjæle i de to landsbyer forrest for at skabe en sund fremtid for beboerne.

De to landsbyer deltager i et projekt, som Sønderborg Kommune har sat i værk for at skabe rammerne for en bæredygtig fremtid for mennesker, der vælger at bo på landet.

- Det vi i kommunen tilbyder, er en hjælp til selvhjælp, så folk kan få hverdagen til hænge sammen på en god måde, siger Connie Skovbjerg, koordinator på projektet Bæredygtige Landsbyer.

CO₂-neutral i 2029

Ideen er simpelthen, at landsbyernes beboere i fællesskab finder frem til de bedste måder at mindske udledning af CO₂. Den skal være nedbragt med en fjerdedel i 2015. Samtidig gælder det om at finde frem til en måde at leve på, der spiller sammen med Sønderborg Kommunes mål om at blive helt CO₂-neutral i 2029.

- Mange huse i landsbyerne er af ældre dato. Og derfor er de jo heller ikke så energirigtige som helt nye huse, påpeger Connie Skovbjerg.

Så en af målene i projektet er at give beboerne redskaberne til selv at udnytte energien bedst muligt. Blandt andet har beboerne fået et energitjek af deres boliger gennem ZEROboligs energivejledere. I hver landsby har man bagefter afholdt energimøder med beboerne, så de ved, hvordan de bedst kommer i gang med at spare på energien.

Men det stopper ikke her.

Plant din egen energi

I de to landsbyer skal man for eksempel finde arealer, hvor beboerne kan plante energiafgrøder. Det er planter som for eksempel piletræer, der kan bruges til biobrændsel.

Samtidig kan piletræer fungere som en del af fælles spildevandsanlæg for landsbyerne. Alt sammen skal det være med til at gøre landsbyerne til mere bæredygtige steder at bo. Og dermed mere attraktive for tilflyttere.

Og netop derfor har projektet inddraget forskellige elementer, der er vigtige for at få en hverdag til at hænge sammen for en familie. Som de fleste bilejere kan bevidne, har benzinprisernes himmelflugt de seneste par år ikke gjort transport billigere. Og dette rammer landsbyerne hårdt.

- Her er man særlig afhængig af en bil eller to for at få en hverdag til at fungere ordentligt, siger Connie Skovbjerg. Så kommunen og Sydtrafik er ved at se på mulighederne for at få buslinjer til at hænge bedre sammen for landsbyerne.

- Kan en familie for eksempel nøjes med en bil er der mange penge og CO₂ at spare, siger Connie Skovbjerg.

Spis lokalt

Og der kan også spares CO₂ ved at spise dansk.

- Vi kan købe argentinsk kød og brasilianske grøntsager i supermarkedet. Men det er da et moralsk dilemma at vælge den slags fødevarer, når vi har den gode mad her lige uden for døren, siger Connie Skovbjerg.

I stedet for at brænde CO₂ af på at få fløjet mad ind fra fjerne egne, sætter projektet fokus på at udnytte de gode råvarer, som det danske klima byder på.

- Vi har grøntsager, krydderurter, honning og svampe i haven, på markerne og i skoven. Så hvorfor ikke udnytte de fordele, smiler Connie Skovbjerg.

Kapitel 2: Gennemgang af projektets forløb

Bæredygtige Landsbyer

Projektet vision var, at landsbylaugene i fællesskab skulle identificere og vælge løsninger, der reducerede den samlede CO₂-udledning i Sønderborg Kommune med 25% i 2015 og minimerede effekterne af klimaforandringerne gennem klimatilpasning og energiomstilling med henblik på CO₂-neutralitet i 2029 og bæredygtig udvikling i landsbyerne.

De overordnede mål var, at Landsbylaugene i projektet gennem arbejdet med at nå delmålene i de enkelte delprojekter, dannede nye sociale netværk, skabte nye servicefaciliteter blandt andet med brug af IKT, renoverede den eksisterende bygningsmasse og opnåede ny læring i forhold til bæredygtighed. Samtidig skulle fordelene synliggøres ved at bo i landdistrikterne.

Det samlede projekt er støttet med midler fra Miljøministeriets Ildsjælepulje, Grøn Vækstmidler under EU's landdistriktsprogram 2007 – 2014, Vejdirektoratets Cykelpulje, ProjectZero og Sønderborg Kommune. Projektbeskrivelsen er opdelt i forskellige dele, som uddybes i det efterfølgende.

Her er teksten delt op i de oprindelige mål, handlinger og effekter på fire delområder. Dernæst beskrives det konkrete projektforsløb og som afslutning kan man læse, hvilke tiltag der bliver fulgt op med, på baggrund af resultaterne fra "Bæredygtige Landsbyer".

Ordforklaring:

ProjectZero er visionen om at skabe et CO2 neutralt Sønderborg-område inden 2029, baseret på vækst og mange nye grønne jobs

I Sønderborg findes 31 landsbylaug, hvor landsbyernes borgere er organiseret. En fra hvert laug mødes fire gange årligt med de øvrige i et frivilligt Landsbyforum. Syv personer er udvalgt til at repræsentere landsbyerne i det politiske §17 stk. 4 udvalg, Landdistriktsudvalget sammen med fire byrådspolitikere.

Sekretariat for landdistrikter udfører omsætter ord til handlinger for Landdistriktsudvalget, og udfører sekretæropgaver for Landsbyforum.

Alle landsbylaug og kommunen er forbundet på en kommunikationsplatform, Infoland. Her er alle hjemmesider koblet sammen, så informationerne og viden kan deles.

CO2-neutralitet betyder, at al den energi, der bruges i Sønderborg-området i 2029, skal udelukkende komme fra områdets egne vedvarende energikilder. Hele området skal være et område, hvor vi går forrest med energieffektive og smarte løsninger til at sænke vores energiforbrug og producere CO2-neutral energi.

2.1: Fra 2 til 1 bil

Delprojektet drejer sig om transport af personer ved implementering af fælles off. og privat transport.

2.1.1. Planlagt iflg. projektbeskrivelsen:

Målet:	20 % af de deltagende husstande giver ved projektafslutning udtryk for, at de kan klare sig med 1 bil i forhold til 2 biler i dag
Handlinger:	Etablering af et aflåst cykelskur i Broager for borgerne i Dynt-Skelde-Gammelgab
Effekt:	Ændring af cykelvaner for 20 personer dvs. 2 x 5 km. Pr. dag i 200 dage pr. år = 4000 km/år, der sparer CO2-udslip fra privatbilen
Midler:	Delprojektet er støttet af Ildsjælepuljen, Grøn Vækst, Cykelpuljen og Landdistriktsudvalget

2.1.2. Det faktiske forløb:

Handlinger: Del 1 med støtte fra Grøn Vækst og Landdistriktsudvalget:

- Møde d. 19/6 2012 med borgerne i Dynt-Skelde-Gammelgab
- Møde d. 24/10 2012 med borgerne på Kær
- Mødeaktivitet i forvaltningen på baggrund af input fra borgerne
- Kør Grønt-kursus på 13 personer på Kær

Del 2 med egenfinansiering af Landdistriktsudvalget

- Ansøgning til cykelpuljen
- Landsbybus til Dynt-Skelde-Gammelgab

Del 3 med støtte fra Idlsjælepuljen og Cykelpuljen:

- Vejdirektoratet laver forbedringer for cyklister på rampen ved nedkørsel til motorvejen
- Der indkøbes to el-cykler til Kær Halvø som udlånes som prøve-cykler til borgerne
- Indkøb af 6 mobile cykelbokse til Broager

Del 4 med støtte fra Grøn Vækst og Ildsjælepuljen:

- Insero mobility inddrages som fagfolk på transportområdet
- Byggeri af aflåst cykelskur i Broager efter ønske fra borgerne
- Diverse infomaterialer synliggør projektet og opfordrer folk til at benytte alternative transportformer

Øvrige forhold:

Sønderborg har etableret en nord-syd gående bus-linje med ½ times kørsel mellem Gråsten – Broager – Sønderborg til Nordborg fra 2014. Samtidig har skolereformen ændret ringetiderne i skolen i Broager, så der kører flere skolebusser i 2015 i forhold til 2012. Flextrafik er blevet mere udbredt, hvor personer kan bestille en taxi til en pris af 35 kr. i startgebyr + 5 kr. pr. km udover 7 km.

På baggrund af borgernes ønsker i Dynt-Skelde-Gammelgab og på Kær Halvø, er der blevet gennemført og afprøvet forskellige tiltag. Borgerne på Kær Halvø ønskede bedre forhold for cyklisterne ved afkørselsrampen ved motorvejen, bedre skiltning og mulighed for at afprøve el-cykler som alternativ til bilisme. I DSG var højeste ønske muligheden for at parkere sin cykel under ordnede forhold på Broager Station.

Forbedringer for cyklister:

Vejdirektoratet har lavet udbedringer på rampen ved motorvejen og der er indkøbt el-cykler.

I Dynt-Skelde-Gammelgab blev det en fordel med ½ times kørsel på buslinjen mellem Broager – Sønderborg – Nordborg. Dog var det nødvendig med en aflåst cykelskur til de dyre cykler. Her er indkøbt individuelt aflåste bokse i efteråret 2014, og venteværelset er netop ombygget med mulighed for adgang med låsebrik til en aflåst enhed for 8 cykler.

Landsbybussen:

Landdistriktsudvalget afprøvede et forsøg med en delebils-ordning i form af en landsbybus i 2,5 måned i Dynt-Skelde-Gammelgab. Landsbylauget havde ansvaret for at afprøve et forsøg, hvor de som forening tog ansvar for landsbybussens booking og drift.

Lauget har omdelt ca. 150 postkort på busstationen, i lægehuset, hallen og biblioteket vedr. lån af bussen til borgerne i området. Samtidig er 40 løbesedler i Dynt og 25 i Gammelgab blevet husstandsomdelt.

Forventningen var, at der kunne arrangeres fælle indkøbsture for pensionister, besøg på kirkegårde o.lign. for de ældre borgere. Virkeligheden blev en anden, da der ikke var behov for indkøbsture (arr. af OK-klubben) eller planlagte udflugter for en bestemt gruppe. Hvis prøveperioden var længere, vil dette blive taget op igen. Her tænkes eksempelvis på historiske ture for besøgende på Gendarmstien eller afhentning/levering af vandreturister til området.

Ved afprøvning i en længere periode vil der blive tænkt i sæsonudsving. Sportsklubben har udtrykt ønske om at benytte bussen til udekampe i foråret / efteråret, hvis dette var muligt. Sommerperioden kunne så benyttes til turist-relateret kørsel (ved en landsby-ejet delebus, hvor kommunen ikke er involveret i kørslen).

Bussen var stillet til rådighed af Landdistriktsudvalget i 75 dage, hvor den i gns. kørte 82 km. pr. dag. Omregnes dette i forhold til antal udlejninger, er der i gns. kørt 106 km pr. gang. Dette løber op i 6162 km i alt, betalt for egen regning af brugerne. I alt 336 personer er fragtet i 58 kørsler, hvilket giver et gns. på 6.3 personer pr. tur. Enkelte ture har kun haft 1 passager, hvis det har drejet som om kørsel til vask. Der er i alt 21 forskellige familier/personer, der har lånt bussen.

Udlån af el-cykler på Kær Halvø:

Landsbylauget oplyser i bilag 2.1.6, at de to el-cykler har været lånt ud fra periodens start i september 2014 til i dag – af ca. 1 måneds varighed ad gangen. Nogle har lånt cyklerne flere gange. Cyklerne har kørt ca. 600-700 km i alt. Lånerne har været meget begejstret for forsøget, og flere overvejer at købe egen el-cykel.

Effekter:

Konklusionen er, at bussen i gns. har reduceret antallet af privatbilisme med mindst 58 kørsler x 1 bil á 106 km. i 2,5 mdr. periode. På årsplan kan dette estimeres til 29.510 km/år i Dynt-Skelde-Gammelgab.

Der er ikke foretaget trafiktællinger for busdriften, hvorfor det ikke er mulig at se, hvor mange personer, der har taget cyklen ind til bussen som alternativ til at tage bilen. Etablering af aflåste cykelrum i venteværelset på Broager station er så nyt, at det ikke er muligt at foretage evaluering på brugen.

13 personer har deltaget i Kør-Grønt-kursus og de har i gns. sparet 35% af deres brændstof forbrug – målt før og efter kurset.

Cykelboksene er ikke benyttet i løbet af vinteren, og ombygning af cykelskuret er sket i maj/juni. Det har derfor ikke været muligt at aflæse en effekt endnu.

2.1.3. Følgeeffekter på længere sigt:

På baggrund af ovennævnte erfaringer er udarbejdet et forslag til alternativ kollektiv transport i landdistrikterne. Forsøget vil blive afprøvet ultimo 2015 – 2017.

Dele-biler:

Projektet er et analyse- og demonstrationsprojekt, der har til formål at udvikle bæredygtige transportkoncepter for øget fleksibilitet i den kollektive transport i Sønderborg Kommune. Øget fleksibilitet i form af, at flere ture kan foretages vha. kollektiv transport, og at de nye løsninger som supplement til eksisterende transportformer og ruter, kan lede til en reduktion af husstande med to biler samt færre køreture med 1-2 passagerer (med lavere CO2 til følge).

Koncepterne vil have stor overførbarehed til andre kommuner og landsbysamfund i landet og det er en del af projektets formål at sikre at det sker.

Tre case landsbyer er udvalgt, landsbyer med forskelligartet geografi, demografi, foreningsliv mv., men med fælles udfordringer i forhold til den kollektive trafik. Forskellige konfigurationer af landsbybusser, delebiler, samkørsel og eventuelle mindre tiltag, der letter adgangen til/understøtter den kollektive transport, sættes op i de tre landsbyer. Formålet er, i høj grad gennem brugerinddragelse – igennem de allerede eksisterende landsbylaug og sammenhold, ud fra identificerede transportbehov og udfordringer, at udvikle bæredygtige fleksible transportkoncepter til udrulning i andre landsbyer i kommunen. Med bæredygtige koncepter menes, løsninger der er gennemtænkte og testede mht. ejerskab (herunder forsikring og hæftelse), betalingsmodel/finansiering, praktisk setup og organisering (herunder driftsansvar), placering, samt sikring af bruger- og interessant inddragelse for løbende tilpasning.

El-cykler:

Desuden vil der blive arrangeret konference omkring brug af el-cykler i september måned 2015. Dette er på baggrund af en undersøgelse, hvor personer fra udvalgte målgrupper med lidelser, ældre, forretningsfolk og folk, der bor i bakkede områder har testet en el-cykel. Testresultatet vil blive fremlagt og drøftet. Der skal afholdes 5 konferencer i landet (Kbh, Århus, Odense, Ålborg og Sønderborg). Arrangører er Trafikstyrelsen, Sønderborg Kommune og ProjectZero. Kommunen er udvalgt pga. den grønne cykelprofil.

Søndag den 7. juni er afholdt "Vi cykler i dag" – en landsdækkende cykeldag med diverse aktiviteter. Her kan besøgende få lov at afprøve el-cyklerne på Kær.

2.2. Sammen producerer vi energien

Delprojektet handler om omlægning af uudnyttede arealer ved landsbyen til energiproducerende arealer.

2.2.1 Planlagt iflg. projektbeskrivelsen:

- Målet:** Etablering af et energi-laug, der dyrker energiafgrøder på et ca. 10 ha stort areal, der kan forsyne 250 husstande om 10 år.
- Handlinger:** Planlægning af omlægning af private og offentlige arealer til produktionsarealer for energiafgrøder, der kan sælges til fjernvarmeværket.
- Effekt:** Etablering af et energi-laug, der dyrker energiafgrøder på et ca. 10 ha stort areal, der kan forsyne 250 husstande om 10 år
- Midler:** Delprojektet er støttet af Ildsjælepuljen og Landdistriktsudvalget

2.2.2. Det faktiske forløb:

Der blev sparret med Skovdyrkerne * for at få forventningsafstemt og konkretiseret handlingerne, da forudsætningerne hurtig viste sig at være ændret i forhold til projektbeskrivelsen. Tilskuddet og dermed det økonomiske incitamentet for at plante energipil og energipoppel blev ændret under projektperioden.

På Kær Halvø blev det militære område opkøbt af kommunen i 2013, da kasernen blev nedlagt. Kommunen har igangsat en høringsrunde for at afklare, hvad der skal ske med Kær Vestermark. Dermed har Landsbylauget ikke råderet over området til etablering af et energi-laug.

I Dynt-Skelde-Gammelgab opgav Landsbylauget at finde en mark, der kunne etableres energiafgrøder på. De arbejder på 5 år med at etablere en træffelskov, men projektet er forsinket af sagsbehandlingen mht. tilladelser.

Der er lavet udregninger på et kommunalt areal, men overskuddet kan ikke konkurrere med privat dyrkning af eksempelvis korn. Sønderborg Fjernvarme er ikke p.t. i stand til at opkøbe lokalt dyrket energiafgrøder.

Der er lavet beregninger om mulighederne for biomasse i Sønderborg Kommune via et projekt fra Velux Fonden. Her samarbejder Danmarks Tekniske Universitet, Københavns Universitet og Aarhus Universitet. Projektet hedder: "Konsekvenser af omfattende bioenergi-produktion i Danmark for biodiversitet, skov og landbrug set i lyset af bæredygtig udvikling" og Sønderborg Kommune er case.

Erik Wolff – direktør Sønderborg kraftvarmeværk udtaler: "Det nuværende anlæg i Sønderborg er beregnet til at kunne udnytte grov skovflis. Det vil sige at tørstofindholdet er relativt højt og strukturen grov. I sådan et anlæg vil pil ikke kunne bidrage med meget da det ikke er groft nok – andelen af bark i forhold til ved er for høj. Afgrøder som poppel og lærk er bedre i anlæg som dette. Dog er træ med lang modningstid at foretrække.

Det nye anlæg (forgasningsanlæg) som er under konstruktion er mere robust og beregnet til at kunne udnytte mere alsidigt materiale. Dette kan for eksempel være have/parkaffald, hvor vandindholdet er højt. Dog skal strukturen på materialet stadig være af relativ grov karakter. Derfor kan pil godt udnyttes i dette anlæg, bare det ikke flises for fint."

Vi har selv lavet beregninger og fundet alternative former for produktion af energiafgrøder i de to landsbylaug (bilag nr. 2.2.1). Hos naboerne i Kværs-Tørsbøl-Snorum, er lavet udregninger på et areal, der kunne være egnet til et energi-laug (bilag nr. 2.2.2).

*Skovdyrkerne er Danmarks største medlemsejede virksomhed indenfor skov og landskab med over 100 ansatte fordelt på 6 foreninger med mere end 5000 skovejere, juletræsproducenter mv. Skovdyrkerne omsætter for knap 600 mio. kr. med en samlet egenkapital på ca. 50 mio. kr. Det giver tryghed og sikkerhed. Vi er tilbud til alle, der ønsker hjælp til arbejdet med skov, juletræer samt vildt og natur. Vi arbejder også med opgaver i det åbne land - fra plantning af den mindste vildtremise til store kollektive læhegn samt vildt og naturpleje. Vi planter over 7 mio. planter om året heraf omkring 2 mio. i det åbne land.

Effekt:

Det har ikke været mulig at etablere et energi-laug i landsbyerne pga. uforudsete udfordringer i forhold til forventningerne. Beskrivelse af et muligt laug er på tegnebrættet i Tørsbøl.

2.2.3 Følgeeffekter på længere sigt:

Rapporten: "Konsekvenser af omfattende bioenergiproduktion i Danmark for biodiversitet, skov og landbrug set i lyset af bæredygtig udvikling" vil blive offentliggjort og dele heraf vil blive skrevet ind i Varmeplanen for Sønderborg Kommune.

Landdistriktsudvalget arbejder med en fødevarerstrategi, hvor jordområder på Kær Halvø er tænkt ind som alternativt produktionsområde for klimavenlig fødevarerproduktion. Bliver tankerne realiseret, vil der kunne laves forsøg med perma-kultur og fødevarer, der kan leveres til kommunens institutioner.

2.3. Sammen nedsætter vi boligernes energiforbrug

Denne del handler om energirenoveringer og -forbrug i boliger på landet

2.3.1 Planlagt iflg. projektbeskrivelsen:

- Målet:
- Der er borgere, der igangsætter energi-renoveringer og bruger de lokale hånd-værkere, så det skaber lokale arbejdspladser
  - Der skal være en målbar omsætningsfremgang for håndværkere i Sønderborg Kommune
  - Der skal ske en gns. 10% reduktion af forbrug af el og CO₂-udslip fra projektstart til projektslut på landsbyplan
  - Der skal foretages energirenoveringer for samlet 5 mio. kroner på landsbyplan i projektperioden

Handlinger: Kendskab til energirådgivning af egen bolig via støtte fra energivejleder og kurser i emnet. Afsluttende med en energirapport til de interesserede husstande i de to deltagende landsbyer

- Effekt:** 20 % af alle husstande i Dynt-Skelde-Gammelgab og på Kær Halvø har fået en energirapport. Efterfølgende er investeret for ca. 2 mio i de to landsbyer og flere investeringer er planlagt i hht. Energirapporterne
- Midler:** Delprojektet er støttet af ProjectZero og Landdistriktsudvalget

2.3.2. Det faktiske forløb:

- Handlinger:** EM i Energitjek i Dynt-Skelde-Gammelgab den 14/6 2012
OL i Energitjek på Kær Halvø den 30/8 2012
Grøn Energimesse i Skelde den 30/10 2012
Landsbyprojekt i Smøl og Avnbøl-Ullerup (parallelt projekt)
Etablering af fjernvarme på Kær Halvø direkte pga. samarbejde mellem studerende fra Mads Clausens institut og Landsbylauget på Kær
Investeringsbarometer-opgørelse foråret 2015

Demonstrationsprojekt i Smøl:

Landsbylaugene i Smøl og Avnbøl-Ullerup blev tilbudt at deltage i et demonstrationsprojekt, der går på at udskifte oliefyr og naturgasfyr med eldrevne varmepumpeanlæg tilsluttet en fælles brine (jordslanger). Vel at mærke uden at brugerne skal bekymre sig om indkøb og drift af anlæggene – dette sørger et eksternt driftsselskab for.

Projektet skal sikre, at den nye opvarmningsform er billigere end en opvarmning, der er baseret på olie eller naturgas. Efter mange udregninger viste det sig, at det ikke var mulig at etablere et demonstrationsprojekt, da de deltagende husstande lå for spredt til, at økonomien derfor ikke var rentabel.

Energibarometer:

Effekten af forløbet på Kær Halvø og i Dynt-Skelde-Gammelgab kan ses i bilag 2.3.5 og 2.3.6. Der er 270 husstande på Kær Halvø og 324 husstande i Dynt-Skelde-Gammelgab.

Vi har lavet telefoninterviews af de ca. 40 husstande, der fik en energirapport i forbindelse med projektførelsen. Af disse har 8 familier deltaget i et uddybende forløb. Disse er blevet kontaktet i maj måned som opfølgning på deres handlinger.

Derudover blev et spørgeskema husstandsomdelt på Kær Halvø i august 2014. Desværre var svarprocenten lav (12 husstande ud af 270 mulige) – men investeringerne udgjorde alligevel ca. 2. mio kroner (overslag incl. moms).

Incitamentet for at lave energirenoveringer er først og fremmest den langsigtede økonomiske gevinst i form af direkte besparelser. I forbindelse med skift til fjernvarme på Kær Halvø fremhæves en god service og det mindre vedligehold i forhold til individuel opvarmningskilde. Ved omlægning til fjernvarme fulgte en god låneordning med i form af afdragsordning på investeringen via den opnåede besparelse.

Husstande, der har investeret i solceller, har fremhævet den langsigtede økonomiske gevinst (en tilbagebetalingstid på 10 år accepteres) og den gamle nettomåler ordning har været et stærkt incitament til at investere i denne energiform.

De personer, der er blevet spurgt om barriererne i forbindelse med en energiinvestering har udtalt, at den forventede besparelse og dermed tilbagebetalingstid generelt er den største barriere. Finansieringen spiller også en rolle, da evt. låntagning forværrer billedet.

I Dynt-Skelde-Gammelgab ses en stor spredning i investeringerne og investeringslysten. Dels er der forskellige holdninger og økonomisk formåen i de private husholdninger, og dels er der forskelle på, hvilken erhvervsmæssig formål ejendommen har.

Effekten:

Telefonstikprøven viser, at der er investeret ca. 2.279.500 kr. (incl. moms) på Kær Halvø og den skriftlige evaluering viser yderligere investeringer for ca. 2.047.355 kr. I Dynt-Skelde-Gammelgab er den samlede investering ca. 3.450.000 kr. blandt de adspurgte. For 60 husejere i de to landsbyer (8,25 %) har den samlede investering været på 7.776,855 kr. i perioden 2011 – 2014.

Hvis resten af husejerne i de to landsbyer har investeret i samme omfang, vil det give en samlet energiinvestering fra 2011 – 2014 på ca. 96 mio. kr. (uden frasortering af dem, der ikke har energiinvesteret).

2.3.3 Følgeeffekter på længere sigt:

Erfaringerne fra ovennævnte delprojekt bliver direkte omsat til en handleplan for, hvorledes de ca. 1024 ejere af oliefyr i "varmeplanens område 4" (hvor der ikke er forsyning af fjernvarme eller gas), kan understøttes til at skifte varmekilde. Der er god økonomi og miljøsensyn at hente, hvis oliefyrs-ejerne skifter til en varmepumpe.

Målet er her iflg. kommunens klimaindsats, at de områder områder med naturgas og oliefyr, som ikke kan konverteres til fjernvarme, konverteres til varmepumper.

2.4. Sammen producerer vi maden

Dette delområde handler om at udnytte lokale fødevarer, se på tilberedning og opbevaring.

2.4.1 Planlagt iflg. projektbeskrivelsen:

- Målet: Etablering af et spisekammer-laug i hver deltagende landsby
- Handlinger: Videndeling og efterfølgende produktion af lokale fødevarer via etablering af fælles køkkenhaver, dyrket efter metoden Parma Kultur / Forrest Gardening.
- Effekt: I hht. Grøn Vækst støtten: Etablering af et spisekammer-laug i hver deltagende landsby.
- I hht. Ildsjælepuljen (*udenfor Grøn Vækst-delen*): Læring og videndeling om fødevarer-produktion / madlavning / undgå madspild m.m. og hermed udnyttelse af ressourcerne på sigt, mindre miljøpåvirkninger ved fælles køkkenhave (via Parma Kultur), opbevaring af råvarerne uden brug af CO2

m.m. Det vigtigste er mindre CO2-udslip ved transport af fødevarer generelt.

Midler: Delprojektet er støttet af Ildsjælepuljen, Grøn Vækst og Landdistriktsudvalget

2.4.2. Det faktiske forløb:

For at videndele og gøde jorden for etablering af et fælles spisekammerlaug i de to deltagende landsbyer, afholdtes inspirationsaftener i "Ny Nordisk Mad", hvor deltagerne gennemgik de nye trends omkring nordiske råvarer. Det nordiske køkken forener smag med moderne viden om sundhed og velvære. Principperne i "Ny Nordisk Hverdagsmad" er bl.a. brug årstidens danske madvarer og undgå madspild.

Der blev afholdt to aftener i hver landsby med et halvt års mellemrum. Derved kunne skelnes mellem vinter- og sommer-mad. Deltager fra kurserne blev afslutningsvis inviteret på udflugt til Svendborg for at besøge "Svendborg Fællesindkøb".

- Ny Nordisk Mad den 10/1 2013 i Dynt-Skelde-Gammelgab
- Ny Nordisk Mad den 17/2 2013 på Kær Halvø
- Ny Nordisk Mad den 8/9 2013 i Dynt-Skelde-Gammelgab i forbindelse med Naturens Dag
- Foredrag om fremtidens køkkenhaver – parma-kultur, højbede og skovhaver – ved Mira og Esben Illeris
- Marked med lokale producenter og fokus på tilberedning - bl.a. røgning af fisk
- Ny Nordisk Mad den 25/9 2013 på Kær Halvø
- Udflugt til Svendborgs økologiske Fødevarerfællesskab den 25/5 2014
- Etablering af et fødevarerfællesskab på Kær Halvø – udstyret (vægt, bord, køleskab m.m.) opbevares af Landsbylauget på Kær (officiel stiftelse senere på året)

Samtidig er udarbejdet en kladde for en drejebog på baggrund af ovennævnte erfaringer, der skal løse opgaven med at bespise 40.000 spejdere med 1 måltid på Spejderlejren 2017. Grundelementerne er de samme som bag Ny Nordisk mad: lokale, sæson bestemte råvarer og ingen madspild.

Effekt:

Etablering af en fællesindkøbsforening / spisekammerlaug på Kær er på vej. Videndeling og aktiviteter omkring madkultur på midtvejsevalueringen og lokale mødesteder.

2.4.3 Følgeeffekter på længere sigt:

Landdistriktsudvalget er i forbindelse med godkendelse af budget 2015 af byrådet anmodet om at udarbejde en fødevarerstrategi. Dette sker bl.a. på baggrund af erfaringerne og interessen for projekt: Bæredygtige Landsbyer.

Fødevarerstrategien, der er under proces, har fokus på lokalt orienteret fødevarerproduktion, med en positiv effekt på bosætning i kommunens landdistrikter og skabelse af vækst. Det har

samtidig vist sig, at der kan opnås en betragtelig klimamæssig gevinst ved at satse på såvel lokal forsyning som prioritering af især grønt og frugt.

Målet er derfor at gøre fødevareforbruget i Sønderborg Kommunes område klimavenligt, såvel med hensyn til offentlig som privat forbrug, og samtidig skabe rum for yderligere lokal produktion og jobs i landdistrikterne.

Indsatsen tager afsæt i forbrugersegmentet, og de dele som ikke vedrører den kommunale driftsorganisation placeres i en uafhængig OPP analogt med ProjectZero.

Indsatsen Sønderborg som Klimavenlig Fødevareområde, sigter på forbrugssegmentet i Sønderborg kommunes område, og de virksomheder, som kan/vil levere hertil, indenfor en transportmæssigt forsvarlig radius (syddanske og nordtyske region). Det eksportorienterede fødevareerhverv som sådan, er ikke mål for denne politik.

Landdistrikterne i Danmark er under hårdt pres, og i fare for affolkning. Den nuværende landbrugsproduktion er baseret på eksport og/eller national distribution, og har en begrænset lokal beskæftigelseeffekt. Den lokale forsyning er næsten ikke eksisterende når vi tale om grøntsager, og af begrænset omfang når vi taler om andre produkter undtaget mælkeprodukter.

I følge forbrugerrådet vælger 60% af befolkningen lokalt producerede fødevarer, når det er tilgængeligt - og tendensen slår ud i opblomstring af lokale fødevarefællesskaber, samt butikker og restauranter der udelukkende sælger lokalt producerede fødevarer. Local Food (Localvore) er ved at blive et brand, som især kan iagttages internationalt.

I Temaplan for handel & turisme er madoplevelsen ét af indsatsområderne, der kan understøttes af en lokal fødevarepolitik.

Samtidig viser forskning, at fødevareproduktion udgør 30% af den samlede klimabelastning. (CO2 udledning), og den belastning kan reduceres med op til 30% hvis befolkningen spiser klimavenligt indenfor de nuværende kostråd, og 60% med yderligere kostændringer (mere grønt og mindre kød).

Hvor klimavenligt betyder:

- Reduktion af madspild (udgør pt. 30% af produktions volumen)
- Dimensionering af måltidet i følge kostrådene samt valg af de mest klimavenlige fødevarer (f.eks. fjerkræ frem for oksekød)
- Valg af lokalt producerede fødevarer (dvs. uden transportbelastning)

Målet er, at Sønderborg kommune støtter omstilling til klimavenlige fødevareforbrug mhb. på at opnå:

- Reduktion af klimabelastning med 20% af samlet udledning i 2030 (forbrugerbaseret)
- Øge beskæftigelsen med et antal job i landområderne samt flere fødevarerrelaterede erhverv

Samtidig vil omstillingen have mærkbare følgeefferter på sundhed, bosætning og social sammenhængskraft.

Regeringen har sat som målsætning at 60 % af det offentlige forbrug skal være økologisk i år: 2020. Økologi er ikke identisk med klimavenlighed, men klimavenlighed og økologimærket

kan understøtte hverandre. De nationale målsætninger om økologi i offentligt regi er med til at løfte klima målene.

2.5. Sammen gør vi det lettere at få service på landet

Kommuneplanen har fokus på lokale mødesteder. Det handler om at bevare og styrke sammenhængs-kraften lokalt, så det forbliver attraktivt at bo på landet.

Hvordan kan vi bruge disse mødesteder til at levere varer og serviceydelser? Hvorledes kan vi inddrage IKT (Informations and kommunikations teknologi), og gøre borgerne parate til at tage aktivt del i det digitale samfund.

2.5.1 Planlagt iflg. projektbeskrivelsen:

Målet: Det skal være lettere at bo på landet samtidig med, at det energiforbrug, der i dag bruges på at modtage serviceydelser bliver reduceret. Min. 50% af husstandene skal være tilkoblet bredbånd.

Borgeren skal være i stand til at modtage min. 3 ydelser på nuværende lokale mødested, og der skal dokumenteres nedbringelse af CO2-udslip ved projekt-afslutning i forhold til ved projektstart

Handlinger: Indretning af et fælles mødested i Dynt-Skelde-Gammelgab og ét på Kær Halvø med moderne IT-udstyr til øget digitalisering i hverdagen, opbevaringsmuligheder for varer (leveret med fragtbil) og fælles råvareropbevaring (kartoffelkule, kølerum m.m. uden brug af strøm). Benyttes samtidig som undervisningssted til div. kurser i forbindelse med omstillingen til bæredygtige landsbyer.

Midtvejsevaluering på projektets forløb.

Effekt: Levering af varer til mødestedet giver en budgetteret besparelse på udledning af CO2-udslip på: levering af varer til 460 husstande, gns. 5 km, 2 gange pr. uge = 239.200 km/år.

Besparelse på privat transport til borger-service i Sønderborg: Fra Kær Halvø: 10 km, 2 gange pr. år, 230 husstande = 4600 km. Fra Dynt-Skelde-Gammelgab: 30 km, 2 gange pr. år, 230 husstande = 13.800 km.

Undervisning i energiomstillinger og formindskninger på belastningen på miljøet bliver den generelle effekt af hele projektet. Underbygges af de resultater, der ligger i fase 2, som Landdistriktsudvalget selv har finansieret:

- Energirenoveringer igangsat i de to landsbyer til en samlet værdi af ca. 7,7 mio. for 12,25% af husstandene. Forventet besparelse på miljøet: min. 10 %
- Besparelse på brændstofforbrug for kursister på "Kør Grønt"-kursus = 35%

Midler: Delprojektet er støttet af Ildsjælepuljen, Grøn Vækst og Landdistriktsudvalget

2.5.2. Det faktiske forløb:

I kommuneplanen står, at der skal være lokale mødesteder i alle landsbyer. Følgende handlingerne og aktiviteter på udvalgte lokale mødesteder, har øget incitamentet til energiomstillinger i landdistrikterne:

Med støtte fra Grøn Vækst: Indretning af mødelokaler og events

- Handlinger:
- Indretning af de lokale mødesteder på Kær Halvø med IT-udstyr, så det er mulig at kvalificere borgermøderne
  - Indkøb af spare-kufferter til mødestederne som udlån til borgerne, så de har mulighed for at afprøve forskellige virkemidler til nedsættelse af forbruget. Her findes forskellige el-spare-pærer, dysser til vandhanerne, indeklimakort m.m.
  - Indkøb af computere til IT-undervisning på de lokale mødesteder – kan lånes ud til Kær og DSG samt øvrige landsbylaug
  - Nytårskur den 24/1 2013 på Kær Halvø
  - Møde den 26/1 2015 i Dynt-Skelde-Gammelgab om evt. stiftelse af fødevarefællesskab
  - Indretning af mødesteder i Dynt-Skelde-Gammelgab i form af borde/bænke sæt
  - Alle landsbylaug får en udendørs lampe, der kan lyse varmt og levende, når der holdes møder for landsbyens bedste – det levende lys er symbolet på "energi" som nøgleord for både kommunens satsning på CO2-neutralitet og borgernes menneskelige ressourcer

- Events:
- Besøg fra Landdistriktsudvalget og Boligudvalget fra Folketinget den 17/11 2014, hvor eksempler fra energirenoveringer og "Bæredygtige Landsbyer" var på programmet
  - Besøg af masterstuderende i Landdistriktsudvikling den 14/11 2014
  - Kåring af regionens Ildsjæl og Årets iværksætter den 31/1 2015 i forbindelse med midtvejsevaluering på projekt: Bæredygtige Landsbyer. Her var fokus på fælles mødesteder, idet forsamlingshuset i Svenstrup lagde lokaler til og præsenterede, hvad et fælles mødested er værd som sociale samlingssted og sikring af sammenhængskraft for landsbyens borgere. Lokalkendskabet og frivilligheden var grundlaget for, at bl.a. det sønderjyske kaffebord var uovertruffen ved arrangementet. Leif

Maibom bandt arrangementet sammen som konferencier.

- Midtvejsevaluering af Bæredygtige Landsbyer med Landsbyhøjskole ophold for borgerne i landsbyerne. Hanne Risgaard, Skærtøft Mølle havde indlæg om madkulturen, mens Anne Worning, Kooperationen, fortalte om socialøkonomisk virksomhed som middel til at tænke bæredygtige. Temaet "lokale fødevarer" og Ny Nordisk Mad blev praktiseret og demonstreret gennem forplejningen.

I Svenstrup Forsamlingshus afholdes IT-undervisning for ældre. Her var udfordringen i starten antallet af computere, da kurserne startede i 2014. Tredje omgang er netop afsluttet og de ældre borgere er meget begejstrede.

En frivillig gruppe er i gang med at etablere et fødevarefællesskab på Kær Halvø. Personerne kommer fra forskellige steder i kommunen. Landsbylauget får ansvar for udstyr til dette fødevarefællesskab, når det bliver lovligt etableret indenfor kort tid. Udstyret består af vægt, køleskab, kasser, bord, kasseapparat m.m.

Landsbylauget på Kær har desuden ansvaret for udlån af både el-cykler og IT-udstyr – man kan tale om "deleøkonomi".

Med støtte fra Ildsjælepuljen: Undervisning i energiomstillinger med udgangspunkt i lokale mødesteder samt afrapportering:

- Landsbyhøjskole den 30. – 31. januar 2015
- "Skrot Oliefyret" event for oliefyrs ejere, Svenstrup forsamlingshus den 20/11 2014, Avnbøl-Ullerup den 12/3 og Skovby Kro d. 19/3 2015
- Forberedelse til implementering af Varmeplan for område 4 med netværksmøder i juni og september måned 2015
- Løbende opdatering af hjemmesiden www.Voresenergi.dk og www.sonderborgkom.dk

Effekter:

Effekterne har været stor fokus på energi-omstillinger i landdistrikterne, og synliggørelse af at "energi" findes på flere niveauer – ikke kun omkring opvarmning af boligen, men indenfor maden, afgrøderne, transport, mødesteder, kort sagt hverdagslivet.

I de to deltagende landsbyer har over 50% hurtige net-opkoblinger. Desværre nåede vi ikke helt i mål med ibrugtagning af to lokale mødesteder, hvor borgerne kunne modtage varer og ydelser. Målet er skrevet ind i Landdistriktsudvalgets indsatsområder, så der vil blive arbejdet videre med denne opgave i nær fremtid.

Undervisning i energiomstilling og mindskning af miljøpåvirkningerne har fundet sted. Der har været fokus på 1) boligen, 2) maden, madkulturen og klimabelastningen i fødevareproduktion, 3) afgrøderne som energiprodukter (er kun i en tidlig opstartsfasen), 4) transport af mennesker og varer og endelig 5) mødestedet som samlingspunkt for mødet mellem mennesker, der skaber debat, eftertanke, læring, handlinger, nærhed og styrker tilhørsforholdet.

2.5.3 Følgeeffekter på længere sigt:

Landdistrikterne i Sønderborg Kommune er netop skrevet ind i et URBACT-projekt med fokus på små småbyer, hvor man vil samle de små virksomheder og håndværkere til en mere effektiv indsats. Her kan implementeringen af Varmeplanen for område 4 blive aktuel. Projektet er et samarbejde mellem Sønderborg Kommune, ProjectZero og EUC Syd.

Landdistrikterne samarbejder med to tyske partnere og tre danske – heriblandt SDU – om en ansøgning til et InterReg projekt, Benefits 4 Regions, hvor mødestederne, energiomstillinger og borgerinddragelse er centrale.

Projektet har til formål at finde alternative løsninger og nytænke offentlige og private strukturer i forbindelse med de udfordringer, især landdistrikterne står over for i forbindelse med tidens demografiske udvikling. Projektet afsøger og opbygger en platform for udvikling og implementering af strategier og handleplaner, modeller og idéer, løsninger og processer for landdistrikter.

InterReg-projektet bygger på partnernes nuværende indsats og erfaringer på området, som bliver udvidet, suppleret og skærpet gennem tysk-dansk erfaringsudveksling, vidensdeling og vidensproduktion. Derved skabes strategier og handleplaner for udvikling og alternative løsninger i forbindelse med erhvervsudvikling og offentlig social service og forsyningsmæssige ydelser.

Endelig kan erfaringerne fra ovennævnte projekt inddrages som erfaringsgrundlag i en planlagt mini-konferencen i september omkring aktivt medborgerskab og borgerbudgettet. Her deltager repræsentanter fra Porto Alegre, Brasilien, nordiske og tyske partnere.

Kapitel 3: Ændringer i projektet

Projektet har været kompleks og involveret forskellige parter på tværs – både i forvaltningen og mellem det private, det kommercielle og det offentlige. Der har været mange forsinkelser undervejs, da mange udefrakommende forhold påvirkede tidsplanerne. Omkring finansieringen har der også været afstand mellem tilsagnene, men sluttelig blev projektet medfinansieret af stærke partnere:

- Miljøministeriets Grønne Ildsjelepulje
- Grøn Vækst under EU's LAG-bekendtgørelse om støtte til landdistrikterne
- ProjectZero A/S
- Sønderborg Kommune (Teknik&Miljø, Landdistriktsudvalget)

Pga. ændrede betingelser omkring støtteordninger for energiafgrøder, har vi ikke taget imod støtten fra Skovdyrkerne, da deres andel blev begrænset. Landdistriktsudvalget har selv finansieret denne del.

Tidsplanen omkring aktiviteter på mødestederne – borgermøder o.lign. – er skredet, så SE vil blive kontaktet ved et følgeprojekt, hvor deres tanker for "Vi bygger vejen mens vi går den" kan blive implementeret. Ligeledes blev forholdene ændret omkring undervisningsdelen, hvorved tilsagnet fra AOF frafaldt.

Uden denne støtte havde det ikke været mulig at gennemføre projektet i dét omfang, det er sket.

Kapitel 4: Erfaringer og afslutning

Målet er at landsbyerne i Sønderborg kommune er levende landsbyer med et højt aktivitetsniveau og gode bosteder. Ved at udnytte den eksisterende stærke organisation på området (31 landsbylaug, det frivillige Landsbyforum og politiske udvalg, Landdistriktsudvalget) er der mulighed for at skabe positiv udvikling for området, skabe vækst og merværdi for mennesker, naturen og miljøet.

Projekterfaringerne har startet en "lavine" af tiltag, der i sidste ende leder hen mod det fælles mål om ProjektZero – CO₂ neutralitet i år 2029 i Sønderborg Kommune. Samtidig beviser det, at der er vækst potentialer i landdistrikterne, når der er mod og interesse i at prøve nye veje og være på forkant. Erfaringerne fra projektet rulles ud til større områder efterfølgende.

På vegne af projektet

Connie M. Skovbjerg
Sønderborg Kommune
Landdistriktskoordinator
mobil: 28 89 80 21
mail: cskb@sonderborg.dk

Kapitel 5: Bilag

Indledning:

- Bilag 1.1: Tilsagn + Projektbeskrivelse, Grøn Vækst
- Bilag 1.2: Medfinansiering fra Miljøministeriets Grønne Ildsjelepulje, Tilsagn
- Bilag 1.3: Landsbyorganisering i Sønderborg Kommune i landsbylaug

Fra 2 til 1 bil:

- Bilag 2.1.1: Invitation til møde d. 19/6 2012, DSG
- Bilag 2.1.2: Invitation til møde d. 24/10 212, Kær
- Bilag 2.1.3: Mødeopfølgning i forvaltningen på baggrund af input fra borgerne
- Bilag 2.1.4: Deltagerliste Kør Grønt-kursus
- Bilag 2.1.5: Informationsmaterialer vedr. "Fra 2 til 1 bil"
- Bilag 2.1.6: Evaluering på cykeludlån v. Kær Landsbylaug

Sammen producerer vi energien:

- Bilag 2.2.1: Opsamling og studierapport,
  - 2.2.1.1 Projekt bæredygtige landsbyer
  - 2.2.1.2 Hvilke konsekvenser af omfattende bioenergiproduktion?
  - 2.2.1.3 Biomasse i Sønderborg Kommune
  - 2.2.1.4 Kommentar
  - 2.2.1.5 Stakholderworkshop "Biomassens rolle i Sønderborgs energisystem"
- Bilag 2.2.2: Konkret case fra Tørsbøl
- Bilag 2.2.3: Faktablade
- Bilag 2.2.4: Beregningsgrundlag
- Bilag 2.2.5: Rapport fra DTU

Sammen nedsætter vi boligernes energiforbrug:

- Bilag 2.3.1: EM i Energitjek i DSG d. 14/6 2012
- Bilag 2.3.2: OL i Energitjek på Kær d. 30/8 2012
- Bilag 2.3.3: Grøn Energimesse i Skelde d. 30/10 2012
- Bilag 2.3.4: Landsbyprojekt i Smøl og Avnbøl-Ullerup samt resultat
- Bilag 2.3.5: Investeringsbarometer opgørelse for Kær Halvø
- Bilag 2.3.6: Investeringsbarometer opgørelse for Dynt-Skelde-Gammelgab

Sammen producerer vi maden:

- Bilag 2.4.1: Ny nordisk mad d. 10/1 2013, Skelde
- Bilag 2.4.2: Ny nordisk mad d. 27/2 2013, Kær
- Bilag 2.4.3: Ny nordisk mad d. 8/9 2013, Dynt-Skelde-Gammelgab
- Bilag 2.4.4: Ny nordisk mad d. 27/9 2013, Kær
- Bilag 2.4.5: Inspirationstur til Svenborg d. 24/5 2014
- Bilag 2.4.6: Forslag til Fødevarerstrategi i Sønderborg Kommune
- Bilag 2.4.7: Markedsføring af Ny nordisk mad
- Bilag 2.4.8: Køkkenhave og måltid – forslag til Spejdernes lejr 2017

Sammen gør vi det lettere at få service på landet:

Bilag 2.5.1: Nytårskur d. 24/1 2013, Kær

Bilag 2.5.2: Nytårstale d. 24/1 2013, Kær

Bilag 2.5.3: Møde vedr. etablering af et spisekammerlaug /fødevarefællesskab d.26/1 2015

Bilag 2.5.4: Udflugt for FT's klima, bolig og landdistriktsudvalg d. 17/11 2014

Bilag 2.5.5: Besøg af Masterstuderende i landdistriktsudvikling d. 14/11 2014

Bilag 2.5.6: Midtvejsevaluering d. 31/1 2015 (2. del)

Bilag 2.5.7: Midtvejsevaluering d. 30. – 31/1 2015 (1.del)

Bilag 2.5.8: Skrot dit oliefyr

2.5.8.1 Svenstrup Forsamlingshus d. 20/11 2014

2.5.8.2 Avnbøl-Ullerup d. 12/3 2015

2.5.8.3 Skovby Kro d. 19/3 2015